

DRÁVICZKI SÁNDOR

SZERVEZETI VÁLTOZÁSOK AZ ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGI TANÍTÓKÉPZŐKBEN 1914–1948 KÖZÖTT

ORGANIZATIONAL CHANGES IN TEACHER EDUCATION IN NORTHEASTERN HUNGARY BETWEEN 1914–1948

ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulmány az északkelet-magyarországi tanítóképzőkben a szervezeti változások alakulását vizsgálja. Északkelet-Magyarországon a mai Magyarország Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéjét értem. Ezen a területen a jelzett időben három középfokú tanítóképző működött. A szabolcsi képzők vizsgálatát „kibővíttem” azokkal a tanítóképzőkkel, amelyek 1919-ig és 1938–1944 között újra Magyarországhoz tartoztak, s a „teljes” Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa vármegye területén voltak találhatóak. A vizsgálat így összesen kilenc tanítóképzőt foglal magába, Nyíregyházán az állami tanító- és a református tanítónőképző; Kisvárdán a Szent Orsolya-rendi tanítónőképző, a munkácsi állami tanító-, az ungvári görögkatolikus tanító- és tanítónő-, a szatmárnémeti római katolikus tanító- és tanítónő-, valamint a református tanítónőképző intézeteket. A tanulmány bemutatja a vizsgált területen az intézetek létesítését, az idők során végbement változásait. Végigkövethetjük a különböző korokban bevezetett rendeleteket, törvényeket, a világháborúk és az államosítás körülményeit, amelyek befolyásolták az intézetek működését, szervezeti változásait. Megvizsgáltuk, hogy milyen hatással voltak ezek a tényezők az intézetek életére.

Kulcsszavak: Északkelet-Magyarország, tanítóképzés, szervezeti változások

ABSTRACT

This study examines the development of organizational changes in teacher training colleges in northeastern Hungary. By northeastern Hungary I mean the Szabolcs-Szatmár-Bereg county of present-day Hungary. Three secondary teacher training colleges operated in this area at the indicated time. I “expanded” the study of the Szabolcs training colleges with those teacher training colleges that belonged to Hungary again until 1919 and between 1938–1944, and were located in the “full” Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa counties. The study thus includes a total of nine teacher training colleges, the state teacher training college and the Reformed teacher training college in Nyíregyháza; In Kisvárd, there are the St. Ursula Order Teachers’ Training Institute, the Munkács State Teachers’ Training Institute, the Uzhhorod Greek Catholic Teachers’ and Teachers’ Training Institute, the Satu Mare Roman Catholic Teachers’ and Teachers’ Training Institute, and the Reformed Teachers’ Training Institute. The study presents the establishment of the institutes in the studied area and their changes over time. We can follow the regulations and laws introduced in different eras, the circumstances of the world wars and nationalization, which influenced the operation of the institutes, and the organizational changes. We examined the impact of these factors on the life of the institutes.

Keywords: Northeastern Hungary, teacher training, organizational changes

1. Bevezetés

A dolgozat az északkelet-magyarországi tanítóképzőkben a szervezeti változások alakulását vizsgálja. Északkelet-Magyarországon a mai Magyarország Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéjét értem. Ezen a területen a jelzett időben három középfokú tanítóképző működött: Nyíregyházán az állami tanítóképző és a református tanítónőképző; Kisvárdán a Szent Orsolya-rendi tanítónőképző. A szabolcsi képzők vizsgálatát „kibővítettem” azokkal a tanítóképzőkkel, amelyek 1919-ig és 1938–1944 között újra Magyarországhoz tartoztak, s a „teljes” Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa vármegyék területén voltak találhatóak.

Ennek megfelelően Északkelet-Magyarországon 1914-ben Nyíregyházán, Munkácson, Ungváron és Szatmárnémetiben működtek tanító-, illetve tanítónőképzők: Nyíregyházán és Munkácson állami fiú-, Ungváron görögkatolikus fiú- és leányképző, Szatmárnémetiben református leány és római katolikus fiú- és leányképző. Hozzájuk csatlakozott 1918-ban a kisvárdai római katolikus leányképző.

Az I. világháborút követően 1919 elején a román hadsereg Szatmárnémetit, a csehszlovák hadsereg Ungvárt és Munkácsot szállta meg. A trianoni békekötés következtében ezek a tanítóképzős városok Romániához, illetve Csehszlovákiához kerültek.

1928-ban a reformátusok Nyíregyházán létesítettek tanítónőképzőt, így a megyében már három képző működött.

Az 1938-as I. bécsi döntés következtében Ungvár és Munkács, az 1940-es II. bécsi döntés következtében Szatmárnémeti újra Magyarország határain belülre kerültek, az említett városokban a tanítóképzők újra Magyarországhoz tartoztak, működésüket a magyar törvények határozták meg.

A vesztes II. világháborút követően Munkácsot és Ungvárt a Szovjetunióhoz, Szatmárnémetit Romániához csatolták, velük együtt az itt működő tanítóképzők is az ország határán kívülre kerültek.

A tanulmány bemutatja a vizsgált területen az intézetek létesítését, az idők során végbement szervezeti változásait. Elemzésre kerülnek a különböző korokban bevezetett rendeletek, törvények, a világháborúk és az államosítás körülményei, melyek meghatározták az intézetek működését, szervezeti átalakulásait.

2. Szervezeti változások az északkelet-magyarországi tanítóképzőkben 1914–1948 között

Magyarország északkeleti részén a tanítóképzés hosszú múltra tekint vissza.

Legkorábban 1779-ben Nagykárolyban, majd 1793-ban Ungváron hoztak létre képzőintézeteket, melyek kialakulásukkor a normaiskolához kapcsolódó tanítóképzési szisztémát valósították meg. Ezeket követte 1841-ben a máriapócsi Szent Bazil-rendi tanítóképző, amely 1865-ig működött. Ez az intézmény az egri képző mintájának megfelelően az új típusú pedagógusképző kifejlődését mutatta, azaz az alapszintre épülő középfokú tanítóképzést. 1847-ben indítottak képzőt az evangélikusok Nyíregyházán és a római katolikusok Szatmárnémetiben. A szatmári képző a nagykárolyi mesterképző áthelyezésével jött létre. Hazai vonatkozásban viszonylag korán, 1857-ben nyílt meg az első tanítónőképző Szatmárnémetiben a római katolikusok jóvoltából. 1873-ban a nyíregyházi evangélikus tanítóképző a fenntartás anyagi nehézségei miatt Eperjesre költözött át. A térségben újabb képzők felállítására csak a századfordulót követően került sor. 1902-ben a görögkatolikusok Ungváron, 1903-ban a reformátusok Szatmárnémetiben nyitottak tanítónőképzőt, majd 1914-ben Munkácson és Nyíregyházán kezdte meg működését állami tanítóképző.

Északkelet-Magyarországon 1914-ben az előbbi ismertetésnek megfelelően Nyíregyházán, Munkácson, Ungváron és Szatmárnémetiben működtek tanító-, illetve tanítónőképzők: Nyíregyházán és Munkácson állami fiú-, Ungváron görögkatolikus fiú- és leány-, Szatmárnémetiben református leány- és római katolikus fiú- és leányképző. Hozzájuk csatlakozott 1918-ban a kisvárdai római katolikus leányképző. A képzési idő minden intézetben az 1881. évi 655. és 15.369. sz. miniszteri rendelet értelmében 4 év volt.

Az I. világháborút követően, 1919 elején a román hadsereg Szatmárnémetit, a csehszlovák hadsereg Ungvárt és Munkácsot szállta meg. A trianoni békekötés következtében az említett tanítóképzős városok Romániához, illetve Csehszlovákiához kerültek. 1919 őszén a román intervenciós hadsereg Nyíregyházát is megszállta, az intézet épületeit lefoglalta. Emiatt az 1919/20-as tanévben a tanítás mindvégig szünetelt a nyíregyházi intézetben.¹

Szatmárnémetiben a tanítóképzők mint magyar nyelvű intézetek 1919 után egyre több nehézséggel küzdöttek. A román Közoktatásügyi Minisztérium 1922-ben a római katolikus fiúképzőt, 1924-ben pedig a református leányképzőt be is záratta. A római katolikus leányképző tovább folytathatta működését. A román törvények értelmében a képzők hét évfolyamúak voltak, s alsó (3 év) és felső (4 év) tagozatra oszlottak. Az alsó tagozatba a negyedik elemi iskola elvégzése után lehetett jelentkezni. Miután a szatmári intézetbe a gimnázium IV. osztálya után vették fel a növendékeket, az 1926/27. iskolai évtől a régi magyar I., II., III. és IV. osztály elnevezést IV., V., VI. és VII. osztály

¹ Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára (továbbiakban MNL. Sz-Sz-B. V. L.) VIII. 53. 2. köt. Tanárkari jkv. 1919. szeptember 13.

elnevezés váltotta fel. Ez volt az úgynevezett felső tagozat. 1935-től az új román iskolai törvény a nyolcadik osztály felállítását is elrendelte.²

Felvidéken, ami a Csehszlovák Köztársaság fennhatósága alá került, az összes állami magyar tanítóképző intézetet megszüntették, illetve szlovák tan nyelvű iskolákká alakították át. A munkácsi állami fiúképzőben ennek megfelelően 1919-től beszüntették a magyar nyelvű oktatást. Az ungvári görögkatolikus fiú- és leányképzőben 1921-től ruszin nyelven tanultak, s ilyen tanítási nyelvű népiskolára nyertek képesítést. Aki magyar tanítási nyelvű népiskolára is akarta képesíttetni magát, annak rendszeresen kellett hallgatnia a magyar nyelvi tanórákat is. A görögkatolikus leányképzőbe 1921-től évenként 40 növendék volt felvehető, és ebből 25-30 fő szerzett képesítést magyar tanítási nyelvű népiskolára is. A görögkatolikus fiúképzőben a magyar nyelvet mindvégig tanították, előbb kötelező tantárgyként, majd 1937-től rendkívüli tárgyként. A csehszlovák állam a tanítóképzőket az átvett osztrák törvények alapján nem szakiskolának minősítette, hanem a középiskolák közé sorolta. A tanítóképzők négy évfolyamúak voltak, s a középiskola négy alsóbb osztályának az elvégzése után 16 éves korukban léphettek be a tanulók a képzőkbe.³

Magyarországon a tanítóképzés ötévessé alakítása az 1920-as évek elején történt. Előbb hatosztályos képzőt terveztek, de az egyre nehezedő gazdasági helyzet megakadályozta ennek a megvalósítását. Végül a kormány 1923. évi 81.986. sz. rendelete a tanítóképzést öt évfolyamban határozta meg.

A nyíregyházi és kisvárdai képzőkben 1923-tól a rendelet alapján a tanulmányi idő 5 év lett. Az 1928-ban létesített nyíregyházi református leányképző is ennek megfelelően a kiépülést követően 5 évfolyammal funkcionált.

A tanítóképzés alakulásában az 1938/39-es tanévben következett be változás. Az 1938. évi XIII. és XIV. tc. a 4 éves líceum után a 2 éves tanítóképző akadémiák szervezését rendelte el. A törvény értelmében az 5 éves képzőintézeteket ettől a tanévtől kezdve kellett fokozatosan líceummá átszervezni vagy pedig fokozatosan megszüntetni. A líceum gyakorlati irányú középiskola volt, és érettségivel zárult, ami jogosítványt adott a tanítóképző akadémiákon való továbbtanulásra. A két évfolyamú akadémiai képzés végén a jelöltek terv szerint államvizsgán szereztek volna tanítói oklevelet. A tanítóképzők líceummá történő átszervezése ugyan megkezdődött, de az akadémiák megszervezése már elmaradt. A háborús viszonyok következtében fellépő tanítóhiány miatt a líceumnak csak az I–III. osztálya nyílt meg, s a tanulók ezután a tanítóképző IV. és V. osztályában folytatták tanulmányaikat. A tanítóképzés továbbra is ötéves maradt, és középfokú iskolában folyt.

² Hogyan történik a tanítóképzés? Magyar Tanítóképző, 1932. 5. sz. 162.

³ Nagy Sándor: A magyar tanítóképzés a felszabadult Felvidéken, Magyar Tanítóképző, 1939. 6. sz. 275–281.

1938-ban mindhárom szabolcsi intézetben a VKM. 1938. XIII. tc.-e értelmében beindultak a líceumi osztályok, ugyanakkor a képzős osztályok is működtek tovább, mivel ekkor még volt képzős II–IV. osztály is. Kisvárdán a fokozatos kiépítés nem történhetett meg, mert Kassa Magyarországhoz való visszacsatolásakor a Szent Orsolya-rend úgy határozott, hogy az előreláthatóan kis népességű kisvárdai iskolát nem tartja fenn, amikor az „ösi” kassai intézetet kell tanárokkal ellátnia.⁴ A polgári iskolából kikerülő lányok tovább nevelésére a háztartási-gazdasági szaktanfolyamot hozták létre, ami két évfolyamú volt. Az ország további területi nagyobbodása a tanítóképzés fokozott ütemét sürgette, ezért 1941 szeptemberében a kisvárdai csonka intézet utolsó, V. évfolyamával együtt ismét megnyitották a leánylíceum I. osztályát.⁵ Az ezt követő években az intézet mindig gondoskodott V. tanítónőképzős osztály indításáról, s ezt a kassai testvérintézet tanulóiból szervezték. A líceumi osztályok indítása és a tanítónőképzős osztályok szervezése következtében a teljes kiépülésre csak az 1944/45. tanévben kerülhetett sor.

Az 1938-as I. bécsi döntés következtében Ungvár és Munkács, az 1940-es II. bécsi döntés következtében Szatmárnémeti újra Magyarország határain belülre került.

A munkácsi állami és a két ungvári görögkatolikus képzőben az 1938/39-es tanévben megnyíltak a líceumi I. osztályok. (A munkácsi képző koedukált intézetként működött.) Az ungvári tanítónőképzőben, ahol a Csehszlovák Iskola- és Népinevelésügyi Minisztérium 88 993/37. 11/3. sz. rendeletével 1937-től működött óvónői és gazdasági szakiskola, 1938-ban az óvónőképző II. és a gazdasági szakiskola I. és II. osztálya is beindult, de a tanárok és tanulók hiányában még ugyanazon év december elsejével beszüntették a tanítást.⁶ Minden évben újabb líceumi osztályok indultak. 1941-ben a nyíregyházi, a munkácsi és az ungvári képzőkben is az országos „fejlődésnek” megfelelően hároméves líceumi és kétéves tanítóképzői oktatás keretében folyt a képzés. Az 1938/39-es tanév végén a kárpátaljai képzőkben még a csehszlovák rendszerű tanítói érettségi szerint vizsgáztak a tanulók.⁷ A következő tanévtől már a magyar tanrend szerint képesítözték. (A munkácsi képzőben az 1939/40-es tanévben az V. osztály hiányában erre még nem kerülhetett sor.)

1940-ben Szatmárnémetiben csak a római katolikus leányképző működött. Még abban az évben megszervezték az intézetben a líceumi I. osztályt, és a II. évfolyam is líceummá alakult át. Az 1942/43-as tanévtől már teljesen

⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban MNL. OL.) K 502 10 t. 140 527/39. 424. cs.

⁵ MNL. OL. K 502 1937–1944 1.t. 112797/1942 424. cs.

⁶ MNL. OL. K 502 1937–1944 1-10 t. 140 143/38 431. cs.

⁷ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár F 1551, op. 2. jegy. hran. 541, l. 10.

belekapcsolódtak a magyar tanítóképzés rendszerébe. A városban a reformátusok 1941-ben indították újra a megszüntetett leányképzőjüket, minden évben egy újabb osztály indításával. A római katolikusok is újra megszervezték a tanítóképzőjüket, melyet 1943-ban sikerült egy első líceumi osztállyal beindítaniuk. Az 1940/41-es és 1941/42-es tanév végén a római katolikus leányképzőben a IV. évfolyam a 172.746/1940 sz. miniszteri rendelet alapján képesítővizsgát tehetett. Az V. évfolyam képesítővizsgájára az 1943/44-es tanév végén került először sor. (Az 1942–43 tanévben nem volt V. osztály.)

Fontos megemlíteni, hogy a vizsgált terület közelében, Hajdúdorogon 1942. szeptember 13-án görögkatolikus tanítóképző kezdte meg a működését. Szabolcsban jelentős a görögkatolikus hitélet, ezért nagy jelentőségű volt az intézet felállítása. Sajnos képzőként csak 1948-ig működhetett, ugyanis akkor gimnáziummá alakították át.

A vesztes II. világháborút követően Munkácsot és Ungvárt a Szovjetunióhoz, Szatmárnémetit Romániához csatolták.

A Kárpáton Túli Ukrajna Néptanácsa 1945. július 3-án kelt határozata alapján a terület három tanítóképzője koedukált és négyéves lett. Ungvárról az egyik képzőt áthelyezték Husztra, és a munkácsi képzőben az óvodai nevelők képzése is megindult. Mindhárom tanítóképző tannyelve az orosz, illetve az ukrán lett. Az 1947–48. tanévtől a huszti képzőben a magyar tanítóképzés is megkezdődött. A magyar tannyelvű iskolák számára képeztek tanítókat úgy, hogy egy-két tantárgyat magyar nyelven tanítottak. 1950-ben végzett az első és utolsó ilyen csoport, mert a magyar növendékekből álló osztályokat Munkácsra helyezték át. Ugyanebben az évben megszüntették az ungvári tanítóképzőt, és helyébe tanítóképző főiskolát állítottak.⁸

A szatmárnémeti képzőket 1948-ban a román hatóságok államosították, és a három intézetet összevonták. A tanítás nyelve továbbra is magyar maradt. 1956-ban Szatmárnémetiből Nagyváradra került (megtartva a magyartanítási nyelvet), és fuzionált a román tannyelvű tanítóképzővel. 1962-ben újabb változás következett be, a magyar tannyelvű szekciót Nagyváradra és Nagyenyedre helyezték át. A magyar tannyelvű intézetbe a felvételi továbbra is Nagyváradban maradt, és felvétel esetén abban az iskolában (nagyvárad, nagyenyedi) tanultak tovább a tanulók, amelyiket választották. 1998-ban is ez a rendszer volt életben. 1990-ben Szatmárnémetiben hoztak létre líceumot és tanítóképzőt. Ebben a középfokú képzőben egy osztály magyar tannyelvű volt, és 1995-ben végzett az első csoport.⁹

⁸ Herczog György–Fedinecz Csilla: *Helyzetkép Kárpátalja szakoktatásáról*, Pedagógiai Műhely, 1995. 2. sz. 31–35.

⁹ Dr. Bura László a Szatmárnémeti Líceum igazgatójával 1996. május 7-én folytatott interjú alapján.

1941-ben a VKM. 55 600-as rendelete megtiltotta a líceumok IV. osztályának megnyitását, s kötelezte a harmadéves líceumi növendékeket a képző IV., majd V. évfolyamán való továbbtanulásra. Ezt követően a kormányzat csak 1946-tól adta meg a líceumi IV. osztályok nyitásának lehetőségét, amikor is a tanulók a III. líceumi osztály után választhattak a líceumi, illetve a képzős IV. osztály között. A Kálvineumban és a kisvárdai tanítónőképzőben adódott lehetőség a líceumban való továbbtanulásra, s ennek megfelelően a két nőképzőben 1946-ban volt az első líceumi érettségi.¹⁰ Ennek az volt oka, hogy a leányok esetében jobban számítottak arra, hogy esetleg nem akarnak kenyérkeresetre jogosító szakdiplomát szerezni, mint pl. a tanítói oklevél. Az előbbi iskolaszervezeti „változások” az oktatómunka színvonalát nem ronthatták, mert a szükségletnek megfelelően szereztek tanárt a szakrendszerű, jó oktatás megvalósulása érdekében.

1948-ban a két szabolcsi tanítónőképzőt államosították. A nem állami iskolák államosításának gondolata már 1945-ben felvetődött, de annak első, kormány szintűvé tett „követelése” csak a Magyar Dolgozók Pártja programnyilatkozatában jelent meg, melyet a sajtó tett közzé 1948. május 9-én.¹¹ Az Országos Református Tanáregyesület központi igazgatósága ezt követően foglalkozott a kérdéssel. Az 1948. május 19-i ülésén a (református) tanárok nevében nyilatkozatot tett, miszerint „teljes lelkéből ragaszkodik a református egyház iskoláihoz”.¹² Az ezt követő hetekben egyre élesebb politikai harc bontakozott ki a kérdés körül. A „meggyőzés” eredményeként a debreceni egyházkerületi református presbitérium június 9-i ülésén kifejezésre juttatta, hogy helyesli az állam és az (református) egyház között a tárgyalásokat. Végül a Református Országos Zsinat 1948. június 14-én tartott ülésén „hozzájárult” az iskolái államosításához. Az országgyűlés 1948. június 16-án tárgyalta az iskolák államosítására vonatkozó törvényjavaslatot. Ezen az ülésen szenvedélyes viták hangzottak el, mígnem a javaslat végül 230 igen, 63 nemleges szavazattal törvényerőre emelkedett. Így született meg az országgyűlés 1948. évi XXXIII. törvénycikke a nem állami iskolák államosításáról. Ilyen előzmények után került sor a Nyíregyházi Kálvineum Református Tanítónőképző Intézetének és Leánylíceumának államosítására is. 1948. június 23-án a 163.868/1948. V. számú rendelet alapján a Kálvineum igazgatótanácsának ügyvezető elnöke az államosítás után is tisztségben hagyott Porzsolt István igazgató „rendelkezési

¹⁰ Porzsolt István: Adalékok a pedagógusképzés felszabadulás utáni történetéhez Szabolcs-Szatmár megyében. In: Acta Academiae Pedagogicae Nyíregyháziensis Nyíregyháza, 1972. TOM. 4. 44-45.

¹¹ Vaskó László: A köznevelésügy fejlődése a tiszántúli tankerületben (1944–1950). Debrecen, 1980. 241.

¹² Uo. 250.

körébe” adta át a tanítónőképző intézet épületét, tartozékait, bútorait és felszereléseit. Államosították a gyakorló- és polgári iskolát is.¹³

A katolikus egyház a felekezeti iskolák állami kezelésbe vételét mindvégig ellenezte, ragaszkodott a saját iskoláihoz. Diákankétket, szülői értekezleteket tartottak, amelyeken a püspöki, hercegprímási körleveleket ismertették, a szülők pedig állásfoglalásukat fogalmazták meg. Ezekben kifejezésre juttatták a véleményüket, miszerint az iskolák államosítása „törvénytelen”. A Katolikus Szülők Szövetsége is nagy erőfeszítést tett, hogy iskoláit az egyház megtarthassa. Mindszenty József hercegprímás volt a mozgalom vezetője. Mindenfajta ellenállás eredménytelen volt, nem kerülhették el a katolikus iskolák sem az államosítást.

A Kisvárdai Szent Orsolya Rendi Leánylíceum és Tanítónőképzőt a VKM. 163868/1948. V. számú rendelete és a debreceni tankerületi főigazgató 1581/1948 szám alatt kiadott rendelete alapján 1948. június 24-én államosították.¹⁴

Ettől kezdve állami intézményként működött tovább a két leányintézet. Ugyanabban az évben a minisztérium minden előzetes felmérés és tájékozódás nélkül elrendelte – a VKM. 160.950/1948. V. sz. rendeletével – a líceummal kombinált 5 éves tanítóképzés fokozatos megszüntetését. Ennek megfelelően az 1948/49-es tanévben a nyíregyházi fiúképzőben I. osztály nem indult, a Kálvineumban óvónőképzős, Kisvárdán gimnáziumi I. és mindhárom intézetben líceumi II. III. IV. osztályok, valamint tanítóképzős V. osztályok működtek. Az ötéves képzők funkcióját a nemrég alakult pedagógiai főiskolák vették volna át, de hamar kiderült, hogy ezek „nem tudják” a megnövekedett igényeket – az általános iskolák alsó és felső tagozatára alkalmas nevelők kiképzését – kielégíteni. Ezért visszaállították a középfokú tanítóképzést. Ennek megfelelően a szabolcsi képzők továbbra is 5 évfolyammal működtek.

3. Összegzés

A tanulmány a nyíregyházi az állami tanító- és a református tanítónőképző, a kisvárdai Szent Orsolya-rendi tanítónőképző, a munkácsi állami tanító-, az ungvári görögkatolikus tanító- és tanítónő-, a szatmárnémeti római katolikus tanító- és tanítónő-, valamint a református tanítónőképző intézetek szervezeti változásait vizsgálja 1914 és 1948 között. Elemzésre kerülnek az intézetek létesítésének körülményei, az évek során megjelent rendeletek, törvények,

¹³ MNL. Sz-Sz-B. V. L. VIII. 52/a. 13. d. Az államosítással kapcsolatos elkülönítési munkálatok felülvizsgálati jkv. 1948. október 21.

¹⁴ Kisvárdai Szent László Egyházi Középiskola Irattára. Államosítási jkv. 1949. december 28.

amelyek meghatározták az intézetek életét. A vizsgálat kitér a két világháború és az államosítás körülményeire is, amelyek nagyban befolyásolták az intézetek működését, szervezeti átalakulásait. A tanulmány átfogó képet nyújt a vizsgált intézetek életében a szervezeti változásokról.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Herczog György–Fedinecz Csilla (1995): Helyzetkép Kárpátalja szakoktatásáról. *Pedagógiai Műhely* 2. sz. 31–35.
- Hogyan történik a tanítóképzés? *Magyar Tanítóképző* 1932. 5. sz. 162.
- Nagy Sándor (1939): A magyar tanítóképzés a felszabadult Felvidéken. *Magyar Tanítóképző* 6. sz. 275–281.
- Porzolt István (1972): Adalékok a pedagógusképzés felszabadulás utáni történetéhez Szabolcs-Szatmár megyében. *Acta Academiae Pedagogicae Nyíregyháziensis*. Nyíregyháza. TOM. 4. 44–45.
- Vaskó László (1980): *A köznevelésügy fejlődése a tiszántúli tankerületben (1944–1950)*. Debrecen. 241.

TOVÁBBI FORRÁSOK

- Bura László a Szatmárnémeti Líceum igazgatójával 1996. május 7-én folytatott interjú alapján. Kárpátaljai Területi Állami Levéltár F 1551, op. 2. jegy. hran. 541, l. 10.
- Kisvárdai Szent László Egyházi Középiskola Irattára. Államosítási jkv. 1949. december 28.
- Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltára (továbbiakban MNL. Sz-Sz-B. V. L.) VIII. 53. 2. köt. Tanárkari jkv. 1919. szeptember 13.
- Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban MNL. OL.) K 502 10 t. 140 527/39. 424. cs.
- MNL. OL. K 502 1937–1944 1.t. 112797/1942 424. cs.
- MNL. OL. K 502 1937–1944 1-10 t. 140 143/38 431. cs.
- MNL. Sz-Sz-B. V. L. VIII. 52/a. 13. d. Az államosítással kapcsolatos elkülönítési munkálatok felülvizsgálati jkv. 1948. október 21.

SZERZŐI ADATOK

Dr. Dráviczki Sándor PhD
Nyíregyházi Egyetem
Óvó- és Tanítóképző Intézet
draviczki.sandor@nye.hu